

مقاله پژوهشی: راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران در مقابل مشارکت و همکاری عراق با شورای همکاری خلیج فارس

فتح الله کلانتري^۱، عباسعلی فضائلی نیا^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۰۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۰۵

چکیده

شورای همکاری خلیج فارس ایجاد دولت دموکراتیک و شیعی در عراق و تحولات بیداری اسلامی را به منزله تغییر توازن قوا به نفع ایران و افزایش قدرت و نفوذ منطقه‌ای ایران تلقی کرده و آنرا در تضاد با حیات و بقای خود می‌دانند و یکی از موضوع‌های مهم برای شورای روابط ایران و عراق است، به همین دلیل هدف اصلی مقاله تدوین راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران در مقابل مشارکت و همکاری عراق با شورای همکاری خلیج فارس است. این تحقیق کاربردی بوده و با روش زمینه‌ای-موردی به صورت کمی انجام شده است. گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای و میدانی بوده و حجم نمونه ۳۸ نفر بوده است. بر اساس یافته‌های تحقیق مشارکت و همکاری عراق در شورای همکاری خلیج فارس ۴ حالت دارد: الف- موجب ایجاد تحول و شگفتی می‌شود، ب- موجب ایجاد تحول و شگفتی نمی‌شود، پ- موجب بهبود در روابط می‌شود، ت- موجب تیرگی روابط ایران می‌شود. طبق نتایج تحقیق تعداد ۴۴ عامل محیطی شناسایی گردید. تعداد ۱۷ عامل داخلی و ۲۷ عامل خارجی می‌باشد. ج.ا. ایران در حلت الف، در موقعیت «تدافعی»، در حلت ب، در موقعیت «محافظه‌کارانه»، در حلت پ، در موقعیت «رقابتی» و در حلت ت، در موقعیت «تهاجمی» قرار خواهد گرفت. برای هر حالت دو راهبرد به دست آمده و پیشنهاد شده است.

واژگان کلیدی: عراق، ایران، شورای همکاری خلیج فارس، راهبرد دفاعی.

مقدمه

^۱ - دانشیار علوم دفاعی راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی و نویسنده مسئول، fffkalantari@chmail.ir

^۲ - دانشجوی دکتری علوم دفاعی راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی.

شورای همکاری خلیج فارس به عنوان سازمانی که کشورهای حاشیه خلیج فارس به جز جمهوری اسلامی ایران و عراق را در برمی گیرد، باهدف تشریک مساعی در برابر تهدیدهای برآمده از جمهوری اسلامی ایران، به ویژه مقابله با گسترش انقلاب اسلامی در کشورهای منطقه و تلاش جمعی برای تقویت امنیت داخلی و حفظ رژیم های پادشاهی در برابر مخالفان، در بحبوحه جنگ میان ایران و عراق در سال ۵۹، میان شش کشور عرب حوزه خلیج فارس شکل گرفت. هرچند برای تشکیل این سازمان دلایل دیگری نیز عنوان شده، اما تأمین امنیت جمعی در مقابل تهدیدهای خارجی و شورش های داخلی، تاکنون مهم ترین کار ویژه این سازمان منطقه ای بوده است (افضلی، ۱۳۹۲: ۱۲). شورای همکاری خلیج فارس از ظرفیت لازم برای تأثیرگذاری منطقه ای و بین المللی برخوردار نیست، ولی به دلیل وجود اختلاف های عقیدتی و سیاسی با ایران، ناچار به حفظ شاکله شورای همکاری شده و اعضاء شورا تلاش می کند تا به نوعی بر اختلاف های سرپوش گذاشته و رابطه مسالمت آمیز با یکدیگر داشته باشند. اعضای شورا در راستای کاهش تنش ها و التهاب های داخلی خود و دستیابی به یک تفاهم و الگوی هماهنگ، به دنبال حمایت از سایر کشورهای عرب منطقه و یارگیری در بین آنها هستند که کشور عراق در این بین باوجود ویژگی خاص و همجواری با ایران بازیگر بسیار مهمی خواهد بود. چالش های شورای همکاری خلیج فارس نسبت به ایران عبارت اند از: نگرانی از شکل گیری جبهه مقاومت، تفاوت های ایدئولوژیکی و هویتی، ترس از قدرت هسته ای ایران و آینده برجام، فرافکنی غرب و رژیم صهیونیستی در خصوص افزایش قدرت نظامی ایران، ادامه اختلاف های دیرینه با امارات بر سر جزایر سه گانه و تشدید حلقه امنیتی ایران توسط آمریکا منجر به سردی روابط و افزایش مسابقه تسلیحاتی و نظامی، بین ایران و کشورهای عضو شورا، مخصوصاً عربستان سعودی و امارات از سال ۱۳۸۲ تاکنون (جوادی ارجمند، ۱۳۹۱: ۱۸).

۱. کلیات

۱-۱. بیان مسئله

مهم‌ترین دغدغه ج.ا.ایران نسبت به خلیج فارس این است که رژیم صهیونیستی به دنبال ایجاد وحدت بین کشورهای خلیج فارس برای مقابله با ایران است از طرفی کشورهای عضو شورا از نظر مسائل سیاسی و مرزی دارای اختلاف‌های متعددی هستند و این اختلاف‌ها بر عملکرد و فعالیت‌های شورا تأثیر منفی گذاشته است. آنها نیاز به عضوگیری یا همکاری با سایر کشورهای عرب منطقه را دارند؛ که کشور عراق، با توجه به ساختار خاص سیاسی و حاکمیتی گزینه بسیار مناسبی است و می‌تواند به عنوان حلقه مهم محور مقاومت، نقش مهمی در معادلات قدرت افکنی بین شورای همکاری خلیج فارس با ایران داشته باشد. در حال حاضر عراق به افزایش قابلیت‌ها و توانمندی‌های نظامی و امنیتی تکیه بیشتری دارد، به همین دلیل نوید آینده مبهم و پیچیده را می‌دهد و در راهبرد دفاعی ایران تأثیرگذار خواهد بود. پس شناسایی و معرفی حالت‌های مشارکت و همکاری عراق در شورای همکاری خلیج فارس به منظور عدم غافلگیری و نیز ایجاد بستر مناسب جهت تصمیم‌گیری و افزایش آمادگی دفاعی برای وقایع احتمالی آینده ضروری می‌باشد. بنابراین مسئله اصلی تحقیق این است که با توجه به علایق و منافع مشترک عراق با شورای همکاری خلیج فارس، حالت‌های مختلف پیوستن عراق به این شورا مبتنی بر عوامل محیطی (قوت، ضعف، فرصت، تهدید) ج.ا.ایران کدامند؟ آیا این مشارکت و همکاری موافق یا در تضاد با منافع ج.ا.ایران است؟

۲-۱. اهمیت و ضرورت تحقیق

۲-۱-۱. اجرای تحقیق موجب شناسایی عوامل کلیدی اقتصادی، سیاسی، نظامی و فرهنگی و پیشران‌های موثر در همکاری عراق با شورای همکاری خلیج فارس است.

۲-۱-۲. کم توجهی به نتایج تحقیق ممکن است موجب غفلت از حالت‌های مختلف همکاری کشور عراق با شورای همکاری خلیج فارس و همچنین تغییرات نامتعارف احتمالی علیه منافع ج.ا.ایران در افزایش تهدیدهای نوظهور شود.

۳-۱. پیشینه تحقیق

- (۱) ویسی، (۱۳۹۷)، در مقاله‌ای با عنوان: واکاوی چالش‌های ژئوپلیتیکی رابطه شورای همکاری خلیج فارس با ج.ا.ایران و تأثیر آن بر جهان اسلام، به این نتیجه رسیده که مناسبات ژئوپلیتیکی میان ایران و عربستان از جنس ویژگی‌های ژئوپلیتیکی جنگ سرد منطقه‌ای و نظام ژئوپلیتیک ایدئولوژیک است که دامنه رقابتی آن غرب آسیا را فراگرفته است. رقابت ایران و عربستان در تحولات ژئوپلیتیکی منطقه‌ای باعث گسیختگی فضای ژئوپلیتیکی و تقسیم قلمروهای ژئوپلیتیکی درون‌هسته مرکزی جهان اسلام شده است. از این‌رو رابطه رقابتی و پرتنش میان شورای همکاری و به‌ویژه عربستان سعودی با ایران، تأثیر منفی بر اتحاد منطقه‌ای و جهان اسلام گذاشته است.
- (۲) سهیلی‌زاده، (۱۳۹۰)، در پروژه‌ای با عنوان: چالش‌های سیاسی - امنیتی بین ایران و شورای همکاری خلیج فارس با تأکید بر نقش عربستان پس از ۱۱ سپتامبر، به این نتیجه رسیده که سه مشکل اساسی بین ایران و عربستان سعودی وجود دارد: الف- مسئله شیعه و سنی است که قبل از انقلاب هم وجود داشته است. ب- جزایر سه‌گانه است. پ- بحث انرژی صلح‌آمیز هسته‌ای است که عربستان با آن مخالف است.
- (۳) روحی دهنه، (۱۳۹۱)، در مقاله‌ای با عنوان: نقش افزایش قدرت منطقه‌ای ایران در سیاست‌گذاری شورای همکاری خلیج فارس ۲۰۱۵ - ۲۰۰۵، به این نتیجه رسیده که تشکیل دولت شیعی در عراق، پیروزی‌های حزب‌الله و گروه‌های فلسطینی بر رژیم صهیونیستی و نهایتاً تحولات موسوم به بهار عربی، همگی به منزله تغییر توازن قوای منطقه و افزایش ضریب نفوذ ایران، از جانب شورای همکاری خلیج فارس ارزیابی می‌شد، افزایش قدرت منطقه‌ای، توانمندی نظامی و هسته‌ای ایران مؤلفه‌های مهمی بود که الگوی رفتاری شورا را به تقابل و مهار نفوذ منطقه‌ای ایران کشاند.
- وجوه اشتراک این مقاله با پیشینه‌های یاد شده پرداختن به حوزه خلیج فارس و عربستان سعودی است. وجوه افتراق این مقاله پرداختن به موضوع عراق در کنار کشورهای حوزه

خلیج فارس است. مهمترین نوآوری این تحقیق از یک طرف ارائه حالت‌های مختلف نحوه همکاری و مشارکت عراق با شورای همکاری خلیج فارس است و از سوی دیگر تدوین راهبردهای متناسب با حالت‌های مختلف است.

۴-۱. سؤال‌های تحقیق

۱-۴-۱. سؤال اصلی

راهبردهای دفاعی ج.ا.ایران در مقابل مشارکت و همکاری عراق با شورای همکاری خلیج فارس است کدامند؟

۲-۴-۱. سؤال‌های فرعی

(۱) حالت‌های مختلف روابط عراق با شورای همکاری خلیج فارس چگونه است؟

(۲) **حالت‌های دفاعی ج.ا.ایران مبتنی بر عوامل محیطی (قوت، ضعف، فرصت و تهدید)**

متناسب با نوع روابط عراق با کشورهای خلیج فارس کدامند؟

۵-۱. هدف‌های تحقیق

۱-۵-۱. هدف اصلی

تدوین راهبردهای دفاعی ج.ا.ایران در مقابل مشارکت و همکاری عراق با شورای همکاری خلیج فارس است.

۲-۵-۱. هدف‌های فرعی

(۱) تبیین حالت‌های روابط عراق با شورای همکاری خلیج فارس،

(۲) **تبیین حالت‌های دفاعی ج.ا.ایران مبتنی بر عوامل محیطی (قوت، ضعف، فرصت و**

تهدید) متناسب با نوع روابط عراق با شورای همکاری خلیج فارس.

۶-۱. روش شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از نوع کاربردی است و مورد استفاده بخش لشکری و کشوری قرار می‌گیرد. روش تحقیق زمینه‌ای-موردی است بنابراین پس از مطالعه عمیق موضوع نسبت به تدوین مباحث نظری در زمینه عوامل واگرایی و همگرایی ایران و عراق با

شورای همکاری خلیج فارس پرداخته می‌شود. قلمرو زمانی انجام تحقیق از سال ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۳ بوده است، قلمرو زمانی برای استفاده و بهره‌گیری از نتایج با فرض پایداری و ثبات نسبی شرایط محیط تا افق ۱۴۰۷ است. قلمرو مکانی این تحقیق مشتمل بر منطقه خلیج فارس و عراق است. جامعه آماری شامل فرماندهان نظامی دارای مدرک دکتری و مدیران حوزه اقتصادی، سیاسی و فرهنگی - اجتماعی با بیش از ۱۰ سال سابقه عضویت در حوزه مربوطه و اساتید دانشگاهی با مرتبه دانشیاری و بالاتر است. با توجه به ویژگی‌های بیان شده **جامعه آماری ۳۸ نفر است** و به علت محدود بودن جامعه آماری، حجم نمونه همان جامعه آماری بوده و روش نمونه‌گیری به صورت تمام شمار است. در این تحقیق از روش‌های گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. جهت تجزیه و تحلیل به صورت کمی انجام شده است. پرسشنامه ۴۴ سوالی با استفاده از تکنیک‌های آماری توصیفی و استنباطی و آلفای کرونباخ ۰.۸ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و روایی و پایایی آن تأیید شده است. با بهره‌گیری از نرم‌افزارهای «Excel» و «SPSS» و با استفاده از روش‌های کمی آماری توصیفی و استنباطی مانند جداول و نمودارهای توزیع فراوانی تحلیل صورت گرفته است.

۲. ادبیات و مبانی نظری تحقیق

۱-۲ مفهوم راهبرد^۱: راهبرد یعنی مسیر راه، جهت و چگونگی (ابزار و روش) دستیابی به مطلوب‌های واقعی و دست‌یافتنی (صالح اصفهانی، ۱۴۰۳: ۲۲). در این تحقیق این تعریف به عنوان تعریف عملیاتی راهبرد است.

۲-۲ مفهوم راهبرد دفاعی^۲: چگونگی توزیع و به کارگیری منابع، مقدرات و ابزارهای ملی برای تأمین اهداف دفاعی (نوذری، ۱۳۹۷: ۴). راهبرد دفاعی عبارت است از علم و فن و هنر به کارگیری همه قدرت کشور یا قدرت ملی است برای مقابله

^۱ - strategy

^۲ - Defence strategy

با انواع تهدیدهای امنیت ملی در تمامی ابعاد. برخی صاحب‌نظران این راهبرد را راهبرد ملی یا راهبرد بزرگ کشورها قلمداد می‌کنند (دانش آشتیانی، ۱۳۹۱: ۸۱). در ج.ا.ایران راهبرد به سه سطح تقسیم شده است: الف- راهبرد امنیت ملی استفاده از همه ابعاد قدرت ملی برای رسیدن به اهداف ملی؛ ب- راهبرد دفاعی استفاده از ابعاد قدرت ملی برای رسیدن به اهداف دفاعی؛ پ- راهبرد نظامی استفاده از ابعاد قدرت نظامی برای رسیدن به اهداف نظامی (رشید، ۱۳۹۳: ۱۶).

۳-۲. نظریه همکاری و همگرایی

وضعیت همگرایی یعنی شرایطی که در آن کنشگران به یک اجماع جدید می‌رسند. فرآیندهای دخیل در آن عبارتند از: وسایل و ابزاری که این اجتماع از طریق آن حاصل می‌شود. مهم‌ترین عامل برای شکل‌گیری همگرایی، وجود توافق عمومی و اجماع واحدهاست. همگرایی محصول دینامیسم منطقه‌ای و پویایی و رابطه کشورها با یکدیگر است (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۸۹: ۲۸). از یک‌سو، همگرایی مستلزم وجود نهادهای فراملی در سطح منطقه‌ای بوده و از سوی دیگر، گروه‌های ذی‌نفع و احزاب سیاسی در داخل کشور هستند که منافعی را در همگرایی دنبال می‌کنند. اینها معمولاً پیوندهای فراملی نیز دارند. در این برداشت از همگرایی تأکید بر منافع است. همگرایی هم می‌تواند به‌عنوان فرآیند و هم وضعیت تعریف شود. وضعیت همگرایی یعنی شرایطی که در آن کنشگران به یک اجتماع جدید می‌رسند. فرآیندهای دخیل نیز عبارت‌اند از وسایل و ابزاری که این اجتماع از طریق آن حاصل می‌شود. فرآیند همگرایی باید داوطلبانه و مبتنی بر اجماع باشد (مشیرزاده، ۱۳۹۹: ۶۱-۶۲).

۴-۲. شورای همکاری خلیج فارس

شورای همکاری خلیج فارس به‌عنوان یک سازمان منطقه‌ای متشکل از ۶ کشور عربستان سعودی، کویت، عمان، امارات متحده عربی، قطر و بحرین است و در سال ۱۹۸۱ میلادی موجودیت یافت. هرچند شورای یادشده هدف از تأسیس خود را

مجموعه‌ای از همکاری‌های سیاسی، اقتصادی، تجاری، فرهنگی، فنی، بهداشتی، مالی، اجتماعی و ... مطرح نمود، ولی می‌توان گفت که هدف و انگیزه اصلی تشکیل این شورا، چنانچه بعدها نیز آشکار شده در مرحله اول مرتبط با حفظ ثبات سیاسی و حفظ وضع موجود و هماهنگی سیاست‌های دفاعی، نظامی، امنیتی و هم‌افزایی توانایی‌ها جهت مقابله با تهدیدهای مشترک خارجی به ویژه انقلاب اسلامی ایران بوده است.

عوامل مهم تسریع شکل‌گیری شورا:

- (۱) از بین رفتن پیمان نظامی سنتو به‌عنوان یک کمربند امنیتی در برابر نفوذ شوروی.
- (۲) تلقی ایران به‌عنوان خطری بزرگ برای کشورهای منطقه از سوی آمریکا.
- (۳) تغییر محسوس توازن قدرت استراتژیک به نفع شوروی.
- (۴) عمیق‌تر شدن مناقشه اعراب و رژیم صهیونیستی.
- (۵) افزایش عقاید انقلابی در منطقه.
- (۶) اشغال نظامی افغانستان از سوی شوروی (محسنی، ۱۳۴: ۱۳۹۹).

۲-۵. علائق مشترک و عوامل واگرایی ایران و شورای همکاری خلیج فارس

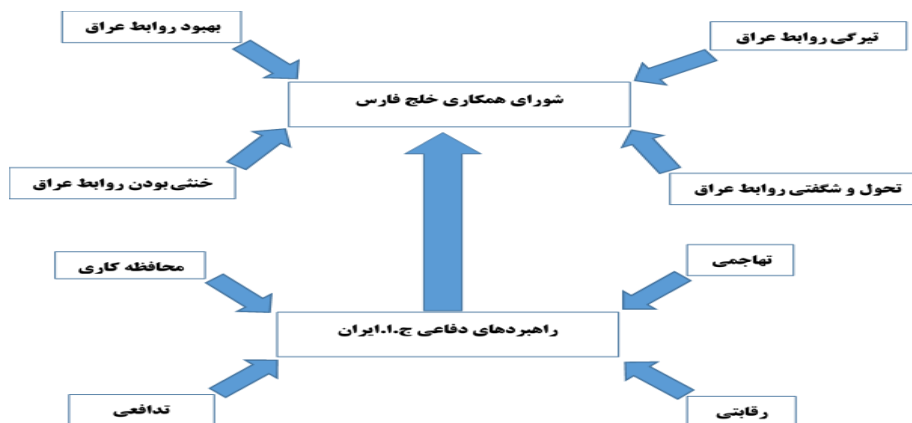
مهمترین علائق مشترکی ایران و شورای همکاری خلیج فارس عبارتند از:

- (۱) اجتناب از جنگ چهارم در خلیج فارس با تهاجم و اشغال احتمالی قدرت‌های خارجی.
- (۲) مبارزه با قاچاق مواد مخدر و جرائم سازمان‌یافته.
- (۳) مبارزه با تروریسم و افراط‌گرایی، القاعده، داعش و گروه‌های مشابه.
- (۴) جلوگیری از برخورد تمدن‌ها.
- (۵) مدیریت بحران در کشورهایمانند سوریه، بحرین، فلسطین، لبنان، عراق و افغانستان.
- (۶) عبور دریایی ایمن صادرات انرژی از تنگه باریک هرمز و امنیت برای یک‌چهارم تولید و صادرات انرژی جهان و ثبات قیمت منابع نفت و گاز منطقه.
- (۷) جلوگیری از اختلال در صادرات و کالاهای خارجی دریایی که روزانه از داخل خلیج فارس سرچشمه می‌گیرند.

۸) ارتقای نقش و جایگاه جهان اسلام در عرصه بین‌المللی (محسنی، ۱۳۸: ۱۳۹۹). عوامل واگرایی ایران با شورای همکاری خلیج فارس عبارتند از: مبانی هویتی، عادی‌سازی روابط با رژیم صهیونیستی، محور مقاومت، اختلاف‌های ارضی و مرزی مثل جزایر سه‌گانه، صنایع پیشرفته دفاعی (Guzansky, 2020: 5). برنامه هسته‌ای (marschall, 2023, 156) رویکردهای فرقه‌ای/ مذهبی شیعه ستیزی (شائبه دخالت ایران در عراق از جانب شورا)، ایران هراسی (شریعتی نیا، ۱۳۸۹: ۱۹۴).

۲-۹. مدل مفهومی تحقیق

با توجه به اهداف تحقیق چهار حالت برای مشارکت و همکاری عراق با شورای همکاری خلیج فارس متصور است. شکل زیر بیانگر حالت‌های چهارگانه است. راهبردهای ج.ا.ایران هم در مقابل حالت‌های چهارگانه عبارتند از: تهاجمی، رقابتی، تدافعی و محافظه‌کارانه.

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق

۳. یافته‌های تحقیق و تجزیه و تحلیل آن‌ها

عوامل محیطی جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس، به تعداد ۴۴ عامل به دست آمد. ۱۷ عامل داخلی (۱۰ عامل قوت و ۷ عامل ضعف) و تعداد ۲۷ عامل خارجی (۹ عامل

فرصت آفرین و ۱۸ مورد تهدیدزا) می باشد. عوامل محیطی بخش قبل، در قالب پرسشنامه پنج گزینه ای با طیف لیکرت، طراحی و به منظور دریافت نظر خبرگان، در کارگروه خبرگی مطرح گردید که پس از دریافت نظر هر یک از خبرگان، میانگین اهمیت هر یک از عوامل محیطی برابر جدول زیر آورده شده است.

جدول ۱: میانگین اهمیت عوامل محیطی مؤثر بر جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس

وضعیت	عامل	میانگین
سیاسی	۱. توانایی ج.ا.ایران در تنش زدایی، اعتمادسازی و برقراری روابط دوستانه با کشورهای خلیج فارس	۵
	۲. توانایی تقویت و گسترش اتحادهای خودی توسط ج.ا.ایران	۴/۱
	۳. دارای رویکرد مثبت در حل مسائل مشترک المنافع با کشورهای همسایه	۳/۹
	۴. اعتمادسازی و پشت سر گذاشتن اختلاف های	۴/۹
	۵. مقام معظم رهبری (مد ظله العالی)	۵
	۶. وجود ظرفیت و قابلیت ج.ا.ایران در کمک به برقراری امنیت در عراق	۴/۸
	۷. نفوذ منطقه ای و افزایش عمق راهبردی جمهوری اسلامی ایران	۵
	۸. نفوذ ایران در جهان اسلام و کشورهای عربی مانند عراق، یمن، سودان، لبنان و فلسطین	۳/۷
	۹. محور مقاومت در منطقه تحت رهبری و حمایت ج.ا.ایران	۲/۸
	۱۰. توانایی در ایجاد امنیت برای کشورهای همسایه و همکاری های دفاعی امنیتی	۳/۷
اقتصادی	۱. اقتصاد وابسته به نفت	۱/۱
	۲. بهره ناکافی از اشتراکات مذهبی و تاریخی با کشورهای همسایه	۲/۷
	۳. افزایش نرخ تورم و ضعف های اقتصادی	۳/۸

وضعیت	عامل	میانگین
	۴. پایین بودن میزان مبادلات تجاری با کشورهای همسایه	۳/۹
	۵. بهره گیری کم از زیرساخت های ترانزیت کالا در داخل کشور	۲/۶
	۶. عدم متصل بودن خطوط ارتباطی کشور با کشورهای همسایه	۳/۶
	۷. سیاست های پیچیده گمرکی و موانع داخلی	۲/۶
فرصت	۱. خروج آمریکا از ساختار امنیتی منطقه	۳/۱
	۲. ظرفیت ایجاد بلوک تجارت آزاد منطقه ای توسط ایران و کشورهای همسایه	۳/۲
	۳. همراهی مرجعیت، حوزه و علمای عراق با ج.ا.ایران	۱/۸
	۴. عضویت کشورهای منطقه در جنبش عدم تعهد	۱/۹
	۵. روابط حسنه ایران با عراق و برخی از کشورهای حاشیه خلیج فارس	۳/۳
	۶. دین، فرهنگ و تاریخ مشترک کشورهای منطقه	۳
	۷. هم افزایی در معاملات اقتصادی در بازار نفت اپک	۴/۱
	۸. حضور شیعیان عراق در ساختار تصمیم گیر این کشور	۲/۷
	۹. هماهنگی در سیاست های اقتصادی، مالی، تجاری، آموزشی و قانون گذاری کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس	۱/۸
	۱۰. دامن زدن به شکاف بین ایران و اعراب توسط رژیم صهیونیستی	۴/۲
تهدید	۲. قرار گرفتن ایران در شرایط تهدید مشترک با کشورهای خلیج فارس	۴/۳
	۳. فرافکنی غرب در خصوص افزایش قدرت نظامی ایران	۲/۶
	۴. تشدید حلقه امنیتی ایران توسط آمریکا که منجر به سردی روابط و افزایش مسابقه تسلیحاتی و نظامی در منطقه شده است	۲/۷
	۵. وجود تفکر تکفیری، افراط گرایی و فرقه گرایی در منطقه	۱/۹
	۶. اختلاف های مرزی بین عراق و جمهوری اسلامی ایران	۴
	۷. فعالیت اطلاعاتی رژیم صهیونیستی و آمریکا در منطقه	۴/۲
	۸. اجماع سازی علیه ایران و فشار بر تهران با افزایش تحریم ها	۳/۳

وضعیت	عامل	میانگین
	۹. ائتلاف سازی و موازنه سازی قدرت علیه ج.ا.ایران	۲/۷
	۱۰. حمایت از تحریم های آمریکا علیه ایران باهدف تغییر رژیم	۱/۹
	۱۱. ترویج ایران هراسی و همراهی با آمریکا جهت اقدام های خصمانه و فشار حداکثری علیه ج.ا.ایران	۲/۸
	۱۲. ناسیونالیسم عربی	۴/۱
	۱۳. وجود اختلاف دیدگاه در زمینه های مربوط به جهان اسلام در میان کشورهای منطقه	۲/۹
	۱۴. مخالفت با فعالیت های صلح آمیز هسته ای جمهوری اسلامی ایران	۳/۱
	۱۵. توسعه یافتن عادی سازی روابط کشورهای حاشیه خلیج فارس با رژیم صهیونیستی	۳/۲
	۱۶. روند افزایش خرید تسلیحات و بودجه های نظامی توسط کشورهای منطقه خلیج فارس	۲/۹
	۱۷. شکل گیری ناتوی عربی	۱/۲
	۱۸. حضور نیروهای فرامنطقه ای در خلیج فارس	۳/۱

بر اساس نظر خبرگان و یافته های تحقیق مشارکت و همکاری عراق در شورای همکاری خلیج فارس ۴ حالت دارد:

- ۱- موجب ایجاد تحول و شگفتی در روابط ایران با شورای همکاری خلیج فارس می شود.
- ۲- موجب ایجاد تحول در روابط ایران با شورای همکاری خلیج فارس نمی شود.
- ۳- موجب بهبود در روابط ایران با شورای همکاری خلیج فارس می شود.
- ۴- موجب تیرگی در روابط ایران با شورای همکاری خلیج فارس می شود.

فرآیند تدوین راهبردهای جمهوری اسلامی ایران متناسب با حالت های چهارگانه بالا

به منظور تدوین راهبردهای دفاعی ج.ا.ایران در قبال هر یک از حالت های چهارگانه بالا، ابتدا پرسشنامه ای با استناد به منابع مورد مطالعه و اسناد و مدارک پژوهش، طراحی و در اختیار خبرگان قرار گرفت و نسبت به تعیین عوامل کلیدی داخلی و خارجی به شکل

اولیه انجام شد. ابتدا ماتریس «ارزیابی عوامل داخلی»^۱ و ماتریس «ارزیابی عوامل خارجی»^۲ تشکیل شد. در گام بعدی با بررسی نمرات حاصل شده در ماتریس‌های داخلی و خارجی، نسبت به موقعیت راهبردی اقدام گردیده است. سپس با مشخص شدن نمرات هر کدام از عوامل شناسایی شده، ماتریس SWOT تشکیل شد تا بتوان از درون آن به شکل نظام یافته، راهبردهای مرتبط با هر حالت، تدوین شود. با استناد به عوامل محیطی شناسایی شده که مورد تایید خبرگان قرار گرفت و با توجه به چهار حالت تدوین شده، برای هر یک از حالت‌ها، راهبردهای دفاعی ج.ا.ایران با استفاده از عوامل محیطی شناسایی شده، به شرح زیر تدوین گردیده است.

تعیین موقعیت ج.ا.ایران متناسب با وقوع حالت اول: ایجاد تحول و شگفتی

جهت تعیین نقطه موقعیت راهبردی «ج.ا.ایران در حالت الف»، از نمودار «ماتریس داخلی و خارجی» استفاده شده است. به این شکل که بر روی محور افقی مختصات بلید، از جدول ارزیابی عوامل داخلی امتیاز نهایی «ضعف‌ها» با امتیاز نهایی «قوت‌ها» جمع نموده (جمع امتیازهای عوامل داخلی) و بر روی محور عمودی نیز امتیاز نهایی «فرصت» را با امتیاز نهایی «تهدیدها» در جدول ارزیابی عوامل خارجی باهم جمع نمود (جمع امتیازهای عوامل خارجی).

حاصل جمع نمرات موزون جدول ارزیابی عوامل داخلی (وضعیت در حالت اول):

نمره وزن‌های موزون IFE برای موقعیت در حالت اول

۲/۳۱

حاصل جمع نمرات موزون جدول ارزیابی عوامل خارجی (وضعیت در حالت اول):

نمره وزن‌های موزون EFE برای موقعیت در سناریوی اول

۱/۶۹

1- Internal Factor Evaluation (IFE)

2- External Factor Evaluation (EFE)

تعیین موقعیت و وضعیت مطلوب

مانند حالت قبل جهت تعیین موقعیت راهبردی «وضعیت مطلوب» بر روی محور مختصات دکارتی، باید از جداول ارزیابی عوامل داخلی نمره نهایی را از حاصل جمع نمره موزون ضعیف‌ها و نمره موزون قوت‌ها به دست آورد و برای تعیین نمره وزن موزون عوامل خارجی، باید از جدول‌های ارزیابی عوامل خارجی، نمره نهایی را از حاصل جمع نمره موزون فرصت‌ها و نمره موزون تهدیدها به دست آورد. حاصل جمع نمرات موزون جدول ارزیابی عوامل داخلی (وضعیت مطلوب):

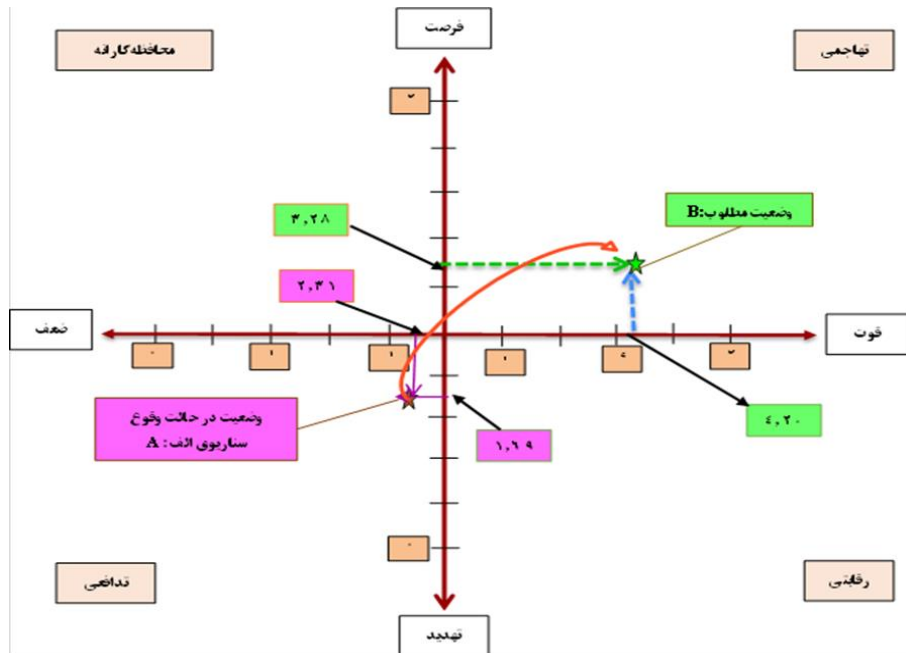
نمره وزن‌های موزون IFE برای موقعیت مطلوب

۴/۲۰

حاصل جمع نمرات موزون جدول ارزیابی عوامل خارجی (وضعیت مطلوب):

نمره وزن‌های موزون EFE برای موقعیت مطلوب

۳/۲۸

نمودار ۱: تعیین موقعیت راهبردی در حالت اول

نقطه حاصل موقعیت راهبردی را نشان می‌دهد. آن‌چنان‌که در نمودار ۱ مشخص است و نتایج به‌دست‌آمده از «ماتریس داخلی و خارجی» نشان می‌دهد، وضعیت «ج.ا.ایران در حالت اول»، در موقعیت «تدافعی» قرار خواهد گرفت و این وضعیت ناشی غلبه نقاط ضعف داخلی بر نقاط قوت، در عین وجود تهدیدهای متعدد خارجی می‌باشد. این نقطه در «ربع سوم» جدول مختصات قرار دارد. بنابراین به‌منظور تدوین راهبردهای مناسب برای «ج.ا.ایران در حالت اول»، باید تلاش شود نسبت به کاهش نقاط ضعف درونی پرداخت و یا نسبت به حذف آن‌ها اقدام نمود و از تهدیدهای ناشی از محیط بیرونی نیز پرهیز نمود.

تعیین موقعیت ج.ا.ایران متناسب با وقوع حالت دوم: عدم تحول و شگفتی
حاصل جمع نمرات موزون جدول ارزیابی عوامل داخلی (وضعیت در حالت دوم):

نمودار ۲: تعیین موقعیت راهبردی در حالت دوم

به دست آمده از «ماتریس داخلی و خارجی» نشان می دهد، وضعیت «ج.ا.ایران در حالت دوم»، در موقعیت «محافظه کارانه» قرار خواهد گرفت و این وضعیت ناشی غلبه نقاط ضعف داخلی بر نقاط قوت، در عین وجود فرصت های خارجی می باشد. این نقطه در «ربع چهارم» جدول مختصات قرار دارد. بنابراین به منظور تدوین راهبردهای مناسب برای «ج.ا.ایران در این حالت»، باید تلاش شود نسبت به کاهش نقاط ضعف درونی پرداخت و یا نسبت به حذف آن ها اقدام نمود و از فرصت های موجود حداکثر بهره برداری را نمود.

موقعیت راهبردهای دفاعی ج.ا.ایران متناسب با وقوع سناریوی سوم: موجب بهبود حاصل جمع نمرات موزون جدول ارزیابی عوامل داخلی (وضعیت در حالت سوم):

نمره وزن های موزون IFE برای موقعیت در حالت سوم

۲/۸۶

حاصل جمع نمرات موزون جدول ارزیابی عوامل خارجی (وضعیت در حالت سوم):

نمره وزن های موزون EFE برای موقعیت در حالت چهارم

۲/۰۱

تعیین موقعیت وضعیت مطلوب

حاصل جمع نمرات موزون جدول ارزیابی عوامل داخلی (وضعیت مطلوب):

نمره وزن های موزون IFE برای موقعیت مطلوب

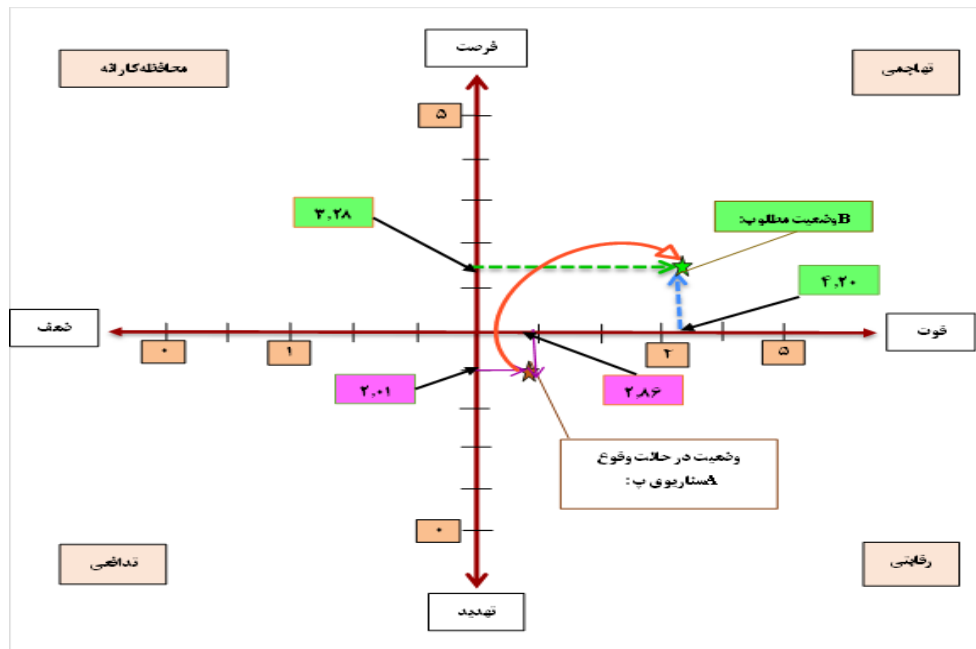
۴/۲۰

حاصل جمع نمرات موزون جدول ارزیابی عوامل خارجی (وضعیت مطلوب):

نمره وزن های موزون EFE برای موقعیت مطلوب

۳/۲۸

نمودار ماتریس ارزیابی موقعیت و اقدام راهبردی

نمودار ۳: تعیین موقعیت راهبردی در حالت سوم

آن‌چنان‌که در نمودار ۳ مشخص است و نتایج به‌دست‌آمده از «ماتریس داخلی و خارجی» نشان می‌دهد، وضعیت «ج.ا.ایران در حالت سوم»، در موقعیت «رقابتی» قرار خواهد گرفت و این وضعیت ناشی غلبه نقاط قوت داخلی بر نقاط ضعف، در عین وجود تهدیدهای متعدد خارجی می‌باشد. این نقطه در «ربع دوم» جدول مختصات قرار دارد. بنابراین به‌منظور تدوین راهبردهای مناسب برای «ج.ا.ایران در حالت سوم»، باید تلاش شود با حداکثر بهره‌گیری از قوت‌های داخلی از تهدیدهای ناشی از محیط بیرونی نیز پرهیز نمود.

موقعیت راهبردی دفاعی ج.ا.ایران متناسب با وقوع سناریوی چهارم: تیرگی روابط حاصل جمع نمرات موزون جدول ارزیابی عوامل داخلی (وضعیت در حالت چهارم):

3/16

2/79

تعيين موقعیت و وضعیت مطلوب

५/५०

3/28

نمودار ۴: تعیین موقعیت راهبردی در حالت چهارم

نقطه حاصل موقعیت راهبردی را نشان می‌دهد. آن‌چنان‌که در شکل شماره ۴ مشخص است و نتایج به‌دست‌آمده از «ماتریس داخلی و خارجی» نشان می‌دهد، وضعیت «ج.ا.ایران در حالت ت»، در موقعیت «تهاجمی» قرار خواهد گرفت و این وضعیت ناشی غلبه نقاط قوت داخلی بر نقاط ضعف، در عین وجود فرصت‌های خارجی می‌باشد. این نقطه در «ربع اول» جدول مختصات قرار دارد. بنابراین به‌منظور تدوین راهبردهای مناسب برای «ج.ا.ایران در حالت چهارم»، باید تلاش شود حداکثر بهره‌برداری را از نقاط قوت گرفت و از فرصت‌های خارجی نیز استفاده نمود.

۴. نتیجه‌گیری

۴-۱. پاسخ سوال فرعی اول

پیامد مشارکت و همکاری عراق در شورای همکاری خلیج فارس برای ج.ا.ایران ۴ حالت بوده و برای هر حالت دو راهبرد ارائه شده است.

الف- موجب تحول و شگفتی در روابط ایران با شورای همکاری خلیج فارس می‌شود.

ب- موجب تحول و شگفتی در روابط ایران با شورای همکاری خلیج فارس نمی‌شود.

پ- موجب بهبود در روابط ایران با شورای همکاری خلیج فارس می‌شود.

ت- موجب تیرگی در روابط ایران با شورای همکاری خلیج فارس می‌شود.

۴-۲. پاسخ سوال فرعی دوم

در جدول زیر نام راهبرد، متن راهبرد و هدف هر راهبرد را برای حالت‌های چهارگانه بالا مشخص نموده است.

جدول ۲: نام و اهداف هر یک از راهبردها در حالت‌های چهارگانه

حالت	نام راهبرد	راهبرد	هدف
حالت (اول)	توسعه روابط و مدیریت تهدیدها	جلوگیری از ائتلاف‌سازی و اجماع‌سازی علیه ج.ا.ایران و کاهش اختلاف‌های و شکاف بین ایران و اعراب از طریق اعتمادسازی و توسعه روابط سیاسی و اقتصادی با کشورهای عضو شورای خلیج فارس و عراق و اقدام در جهت کاهش تهدیدهای مشترک منطقه‌ای با همراه نمودن کشورهای عربی منطقه خلیج فارس.	خنثی نمودن تهدیدهای مشترک در راستای تأمین اهداف ملی
	خنثی‌سازی موانع و تحریم‌های اقتصادی	کاهش اثرات تحریم، توسعه و رشد اقتصادی کشور از طریق افزایش مبادلات تجاری با کشورهای همسایه با بهره‌گیری از زیرساخت‌های ترانزیت کالا و اتصال خطوط ارتباطی کشور با کشورهای همسایه و رفع موانع گمرکی جهت تسهیل در تبادل کالا.	دستیابی به سطوح بالاتر بهره‌وری اقتصادی برای کاهش وابستگی اقتصادی
حالت (دوم)	مشارکت اقتصادی جامع منطقه‌ای	ایجاد بلوک تجارت آزاد منطقه‌ای در راستای افزایش مبادلات تجاری با کشورهای همسایه و بهره‌گیری از زیرساخت‌های ترانزیت کالا جهت تبادل کالا در منطقه و تقویت روابط اقتصادی با عراق و شورای همکاری خلیج فارس و اپک	ایجاد اقتصاد مشترک منطقه‌ای برای تولید اهداف مشترک اقتصادی
	تکیه بر فرهنگ مشترک	توسعه روابط حسنه با عراق و کشورهای عربی منطقه با بهره‌گیری از مرجعیت و حوزه و علمای دینی منطقه جهت ترویج دین، فرهنگ و تاریخ مشترک کشورهای منطقه.	پیشگیری از به وجود آمدن تنش با کشور عراق

حالت	نام راهبرد	راهبرد	هدف
توسعه عمق	افزایش بازدارندگی در مقابل آمریکا	ارتقاء بازدارندگی ج.ا.ایران از طریق توسعه فعالیت‌های صلح‌آمیز هسته‌ای و گسترش همکاری‌ها و اتحاد با کشورهای همسایه و افزایش نفوذ منطقه‌ای و عمق راهبردی با بهره‌گیری از ظرفیت‌های داخلی و محور مقاومت در راستای تضعیف حلقه امنیتی امریکا و متحدانش.	افزایش قدرت منطقه‌ای برای کاهش تهدیدهای کشورهای فرا منطقه‌ای
	تنش‌زدایی در روابط سیاسی	پیشگیری از ائتلاف‌سازی و اجماع‌سازی علیه ج.ا.ایران با اعتمادسازی و پشت سر گذاشتن اختلاف‌های با کشورهای عربی منطقه و با اتکا به توانمندی‌های ج.ا.ایران به منظور تنش‌زدایی و تقویت روابط سیاسی با شورای همکاری خلیج فارس.	حل اختلاف‌های برای افزایش ثبات و امنیت در منطقه
توسعه عمق استراتژیک	توسعه عمق استراتژیک	توسعه و تقویت محور مقاومت در کلیه کشورهای همسایه و عربی منطقه با بهره‌گیری از مرجعیت، حوزه و علمای دینی و با اتکا به رهنمودهای دایمانه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) به منظور گسترش نفوذ منطقه‌ای و افزایش عمق راهبردی ج.ا.ایران و نفوذ در جهان اسلام.	کاهش آسیب-پذیری‌ها در برابر تهدیدها
	اعتمادسازی و تأمین امنیت مشترک	تنش‌زدایی، اعتمادسازی و برقراری روابط دوستانه با کشورهای عربی منطقه و حل مسائل مشترک‌المنافع و گسترش اتحادهای خودی توسط ج.ا.ایران از طریق بهره‌گیری از اشتراکات دینی، فرهنگی و تاریخی، به-منظور افزایش همکاری‌های دفاعی -امنیتی و تأمین امنیت مشترک با کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس و عراق.	تولید امنیت پایدار و بومی با مشارکت دسته-جمعی جهت کاهش بی-اعتمادی در سطح منطقه

چنانچه ج.ا.ایران نسب به نوع و حالت مشارکت و همکاری عراق در شورای همکاری خلیج فارس ابهام داشته باشد و یا احساس کند روابط عراق با این شورا خارج از حالت های چهارگانه بالا است، باید به دنبال راهبردهای پایدار باشد. بنابراین ج.ا.ایران در شرایط ابهام طبق جدول زیر راهبردهای پایدار را اجرا خواهد نمود.

جدول ۳: نام و اهداف راهبردهای پایدار ج.ا.ایران در قبال مشارکت و همکاری عراق با شورای

همکاری خلیج فارس

نام راهبرد	راهبردهای پایدار	هدف راهبرد
توسعه اقتصادی منطقه ای	توسعه روابط تجاری و اقتصادی با عراق و شورای همکاری خلیج فارس و اپک، از طریق ایجاد بلوک تجارت آزاد منطقه ای، افزایش تبادل کالا و خدمات و با بهره گیری از زیرساخت های ترانزیت کالا و اتصال خطوط ارتباطی کشور با کشورهای همسایه و رفع موانع گمرکی جهت تسهیل در تبادلات تجاری و اقتصادی.	ایجاد اهداف و منافع مشترک اقتصادی در سطح منطقه در راستای توسعه اقتصادی منطقه
همگرایی منطقه ای	تقویت و توسعه روابط حسنه با عراق و کشورهای عربی منطقه در تمامی مولفه های قدرت ملی، با بهره گیری از اشتراکات دینی، فرهنگی و تاریخی، به منظور اعتمادسازی راهبردی با کشورهای عربی منطقه در راستای رفع تمامی مسائل موجود.	دستیابی به اعتماد پایدار میان کشورهای عربی منطقه و ج.ا.ایران

۲-۴. پیشنهادها

۲-۴-۱. پیشنهادهای اجرایی:

(۱) گفتمان سازی صلح فراگیر و پایدار، همزمان با توسعه بازدارندگی و عمق راهبردی به منظور اعتمادسازی در خلیج فارس توسط دولت و نیروهای مسلح ج.ا.ایران اجرا شود.

(۲) انعقاد پیمان‌های دفاعی و تسلیحاتی به منظور بهبود روابط با شورای همکاری خلیج فارس و عراق با هدف منطقه‌ای امن و بدون حضور نیروهای فرامنطقه‌ای توسط وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و ستاد کل نیروهای مسلح.

(۳) در راستای دستیابی به تحکیم روابط پایدار، سرمایه‌گذاری مشترک در منابع نفت و گاز به صورت دو و یا چند جانبه توسط وزارت نفت و وزارتخانه‌های همتراز در کشورهای عضو شورا و عراق صورت پذیرد.

(۴) زنده نگه داشتن مسئله فلسطین به عنوان مشکل اصلی جهان اسلام و مقابله با ظلم و نسل‌کشی رژیم صهیونیستی علیه مردم بی‌گناه و مظلوم فلسطین با استفاده از ظرفیت سازمان کنفرانس اسلامی و پیمان عدم تعهد.

۲-۴-۲. پیشنهادهای پژوهشی:

- (۱) پژوهشی تحت عنوان راهبردهای دفاعی ج.ا.ایران سناریوهای همکاری و مشارکت عراق با شورای همکاری خلیج فارس انجام شود.
- (۲) پژوهشی تحت عنوان کنشگران همکاری و مشارکت عراق با شورای همکاری خلیج فارس انجام شود.

منابع و یادداشت‌ها

الف. منابع فارسی

۱. احمدوند، محمدعلی، (۱۳۹۹)، مدیریت عملکرد: راهبردها، مداخله‌ها و پیشران‌ها، تهران، انتشارات: آموزش عالی ایوانکی.
۲. افضلی، رسول، (۱۳۹۲)، پیامدهای راهبردی تغییر رژیم و برقراری دموکراسی در بحرین، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره اول، سال ۱۶.
۳. جوادی ارجمند، محمدجعفر، احمدی، حسن، (۱۳۹۱)، موانع همگرایی در شورای همکاری خلیج فارس از منظر ژئوپلیتیکی، نشریه سیاست خارجی، سال ۲۶، شماره ۴.

۴. دانش آشتیانی، محمدباقر، (۱۳۹۱)، طرح‌ریزی راهبرد دفاعی - امنیتی و برنامه‌ریزی پنج‌ساله دفاعی، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی.
۵. رشید، غلامعلی، (۱۳۹۳)، واکاوی الگوهای حاکم بر جنگ آینده، فصلنامه علمی پژوهشی راهبرد دفاعی، شماره ۴۸، مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی.
۶. روحی دهنه، مجید، (۱۳۹۱)، دلایل واگرایی شورای همکاری خلیج فارس، فصلنامه روابط خارجی، شماره ۱.
۷. سهیلی‌زاده، محمد، (۱۳۹۰)، چالش‌های سیاسی - امنیتی بین ایران و شورای همکاری خلیج فارس با تأکید بر نقش عربستان پس از ۱۱ سپتامبر، تهران، مرکز مطالعات خلیج فارس.
۸. شریعتی نیا، محسن (۱۳۸۹)، ایران هراسی: دلایل و پیامدها، فصلنامه روابط خارجی، سال دوم، شماره ۶.
۹. صالح اصفهانی، اصغر (۱۴۰۳)، جزوه آموزشی مدیریت راهبردی نظامی نیروهای مسلح، (طرح‌ریزی راهبردی، برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی)، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی.
۱۰. مشیرزاده، حمیرا، (۱۳۹۹)، تحول در نظریه‌های روابط بین‌الملل، تهران، انتشارات سمت.
۱۱. محسنی، وحید (۱۳۹۹)، علل واگرایی ایران و شورای همکاری خلیج فارس بر اساس نظریه سازه‌نگاری، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آیت‌الله‌العظمی بروجردی.
۱۲. نوروزی، محسن، (۱۳۹۷)، آینده‌پژوهی تهدیدات امنیتی عربستان سعودی علیه جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴، راهبردها و راهکارها، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.
۱۳. ویسی، هادی، (۱۳۹۷)، واکاوی چالش‌های ژئوپلیتیکی رابطه شورای همکاری خلیج فارس با جمهوری اسلامی ایران، و تأثیر آن بر جهان اسلام، فصلنامه مطالعات سیاسی جهان اسلام، شماره ۲۵.

ب. منابع انگلیسی

1. Guzansky, Yoel. S. Shapir, Yiftah. (2020), "Iran Goes Ballistic", Middle East Quarterly, Vol.22, No1, PP: 1-12.
2. Marschall, C. (2023), Iran's Persian Gulf policy: from Khomeini to Khatami, London: Routledge.

Defense strategies of the Islamic Republic of Iran against Iraq's participation and cooperation in the Persian Gulf Cooperation Council

Fathullah Kalantari, Abbas Ali Fazaelinia, Reza Mohamadi Nik

Abstract

The Persian Gulf Cooperation Council has accepted the establishment of a democratic and Shiite government in Iraq and the developments of the Islamic awakening as a change in the balance of power in favor of Iran and an increase in the power and influence of Iran in the region, and they consider it to be in conflict with their lives and survival. One of the important issues for the council is Iran-Iraq relations, for this reason the main goal of the article is to compile the defense strategies of the Islamic Republic of Iran against Iraq's participation and cooperation in the Persian Gulf Cooperation Council. This research is applied and has been carried out quantitatively with the field-case method. Data collection was done in library and field and the sample size is 38 people. According to the findings of the research, Iraq's participation and cooperation in the Persian Gulf Cooperation Council has 4 states: A- It causes change and surprise, B- It does not cause change and surprise, C- It causes improvement in relations. T- It causes the strain on Iran's relations. According to the research results, 44 environmental factors were counted. There are 17 internal agents and 27 external agents. In state A, Iran will be in a "defensive" position, in state B, in a "conservative" state, in state P, in a "competitive" state, and in state T, in an "offensive" state. Two strategies have been obtained for each situation.

Keywords: defense strategy, Persian Gulf, convergence, divergence.